

EKSII JANNE SIIRONEN

Tarina M:stä

Marilyn Monroen haamu ei jätä meitä rauhaan. Nyt se kummittelee Anna Erikssonin esikoiselokuvassa.

UIN ENSIMMÄISEN Marilyn Monroe -elämäkertani 13-vuotiaana. Anthon... Summanin

innoittajakseen Sarah Churchwellin *Marilyn Monroen monta elämää* -kirjan. Churchwellin teos ei kerro niinkään Monroesta vaan hirsiaista iske

ja rangaistus siitä on tuon vartalon kuolema.

MARILYNIN KERTOMUKSEEN eskoit

ma Jeanina... Todellisuudessa tähteys oli Marilynin elämän riemuvoitto. Se oli hankittu kovalla työllä, raudanlujalla päättäväisyydellä, uhkarohkeudella

Marilyn Monroen haamu ei jätä meitä rauhaan. Nyt se kummittelee Anna Erikssonin esikoiselokuvassa.

LUIN ENSIMMÄISEN Marilyn Monroe -elämäkertani 13-vuotiaana. Anthony Summersin *Jumalatar* lupasi "alastoman totuuden vuosisadan seksisymbolista". Muistan tunteeni sympatiaa ja sääliä Summersin kuvaamaa tyttörukkaa kohtaan.

Eräs kuva painui erityisesti mieleeni. Siinä 36-vuotias Marilyn hymyilee, silmäkulmissaan pienet naururypyt. Kuvateksti on kryptinen "painovoima saa meidät kaikki kiinni". Jostain syystä lause jäi vaivaamaan. Tuntui kuin kirjailija olisi saanut tyydytystä siitä, kuinka painovoima saavutti myös naisen joka "uhmasi painovoimaa". Lauseessa oli empatiaan naamioitua vahingoniltoa.

Vuonna 2018 Marilyn elää edelleen esimerkiksi inspiraationaalina Tumblr- ja Instagram-kuvina sekä lainauksina, jotka melko usein kuuluvat jollekulle toiselle tai ovat täyttä seipettä. Tämä toden ja fanifiktion sekamelska on hyvinkin kuvaavaa koko Monroen kuolemanjälkeiselle elämälle.

Tuoreen tulkinnan Marilynista on tehnyt myös taiteilija Anna Eriksson debyyttielokuvassaan *M*. Se saa ensi-iliansa syyskuussa Helsingissä Rakkautta & Anarkiaa -festivaalilla ja on valittu kilpailemaan kriitikkojen viikolle Venetsian elokuvajuhlille.

Erikssonin ohjaama, käsikirjoittama, äänisuunnittelema, leikkaama ja värimääritlemä *M* on kokeellinen, rohkea ja väkivaltainenkin elokuva seksistä ja kuolemasta. Haastatteluisa Eriksson on maininnut suureksi

innoittajakseen Sarah Churchwellin *Marilyn Monroen monta elämää* -kirjan. Churchwellin teos ei kerro niinkään Marilynista vaan kirjoista jotka kertovat Marilynista.

MARILYN MONROEN monta elämää kuvaa huolellisesti Monroe-myytin syntyä. Se käy läpi läpi tärkeimmät Monroe-elämäkerturit ja sen, kuinka heidän teostensa spekulatiot, tulkinnat ja painotukset ovat vuosien varrella ruokkineet toisiaan. Koska Marilyn ei jättänyt jälkeensä luotettavaa omaelämäkertaa, ovat Norman Mailerin, Anthony Summersin ja Donald Spoton kaltaiset akateemiset, valkoiset miehet voineet positioida itsensä – usein ällistytävällä itseriittoisuudella – manspleinaamaan meille "mahdollisimman objektiivisen totuuden" Monroen elämästä.

Monella tapaa myyttinen "Marilyn" on jäänyt elämään keskuuteemme juuri heidän katseidensa kautta.

Monet näistä Marilyn-tulkintoista huokuvat aikakautensa peiteltyä misogyniaa, johon "oppineetkin" miehet sortuivat. Kirjoissa Marilyn on toistuvasti jonkinlainen arkkityyppi; jumalatar, huora, viaton pikkutyttö tai hysteerinen, itsepäinen nainen.

Mailerin kaltaisten hyvin menestyneiden intellektuellien teokset ovat täynnä holhoavaa ylenkatsetta.

Heidän viossaan pieni Norma Jean harhailee Hollywoodin betonividakossa, pakotettuna esittämään roolia nimeltä "Marilyn". Tässä myytissä Marilynin rikos on vartalonsa käyttäminen oman etunsa tavoitteluun,

ja rangaistus siitä on tuon vartalon kuolema.

MARILYNIN KERTOMUKSEEN sekoituu aineksia ikiaikaisista mytologisista tarinoista. Lunivalkoinen iho ja ruusunpunainen suu muistuttavat meitä Tuhkimosta, joka muuttuu keskiyöllä takaisin Norma Jeaniksi. Ikiunta nukkuva kaunis Marilyn on taas Prinsessa Ruusunen, jonka vain Kennedyn kaltaisen prinssi olisi voinut pelastaa.

Aikalaisensa mukaan Marilyn ei kuitenkaan ollut svengalin metsästä poimima punahilkka tai "kynttilä tuullessa". Esimerkiksi Monroen kanssa työskennellyt ohjaaja John Huston on sanonut Marilynista:

"Sanotaan, että Hollywood särki hänen sydämensä, mutta se on roskaa – hän oli tarkkaavainen ja kovaksi-keitetty ja viehättävä, mutta hän jumaloi vääriä ihmisiä ja oli holtittoman omapäinen."

Pitkäaikainen tiedottaja Rupert Allan kuvailee, kuinka Marilynin "haurauden alla oli rautainen tahto". Opettaja Paula Strasberg sanoi häntä "raudasta tehdyksi kolibriksi".

Silti Marilyn mielletään edelleen pikemminkin uhriksi kuin toimijaksi. Toisin kuin vaikkapa Charlie Chaplin ja pikku kulkuri, ei Marilyn ole koskaan saanut täyttä tunnustusta saati-ka tekijänoikeutta luomaansa ikoniin hahmoon.

ELÄMÄKERTURIT ovat mieluummin nähneet Marilynin menestyksen tämän ongelmien lähteenä. Jospa hän vain olisi saanut pysyä tavallisena pikku Nor-

ma Jeanina... Todellisuudessa tähteys oli Marilynin elämän riemuvoitto. Se oli hankittu kovalla työllä, raudanlujalla päättäväsyydellä, uhkarohkeudella ja reippaalla opportunistilla.

Meidän on helppo unohtaa minkälaiseen asemaan Monroe itsensä muutamassa vuodessa nosti. 1950-luvun puolivälissä hän oli yksi maailman tunnetuimpia naisia. Elokuvatähti, joka vanhassa hierarkisessa studiosysteemissä kykeni sanelemaan ehtonsa, ja niihin suostuttiin, koska Marilyn teki rahaa.

On hyvä muistaa, että Hollywood ei julistanut Marilynia hulluksi naiseksi, koska tämä oli liian herkkä tai haavoittuvainen, Hollywood julisti Marilynin hulluksi, koska tämä ei enää totellut.

Sama hullu nainen nähdään myös Erikssonin *M*:ssä. Elokuvasa liikutaan unenomaisessa rinnakkaistodellisuudessa, jossa tarinan "Marilynin" riivaamat yksilöt etsivät vapautusta lumouksesta – tai kirouksesta.

M ammentaa lynchmäisestä symboliikasta ja kieltäytyy rohkeasti konventionaalista tarinankerronnasta. *M* on kuin uni tai painajainen, joka toistuu ja toistaa itseään, ikään kuin yrittäen työntää jotain pois alitajunnasta.

M ei kuitenkaan tunnu niinkään elokuvalla Monroesta kuin ohjaajastaan. Marilyn on kabuki-naamio, jonka takaa Eriksson kurkkii. Se, kuinka paljon hän paljastaa itsestään, jää mysteeriksi. Hieman kuin Marilynin.

M esitetään Rakkautta & Anarkiaa -festivaalilla, jota juhlietaan Helsingissä 20.–30.9.